

מראה מקומות, שיעור מאת הרב מרדכי קורנפלד שליט"א

פורים תשס"ט - "אני אסבול ואמלט"

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- במדרש מבואר שכשנגזרה גזירת המן, שאל מרדכי לשלש תינוקות לפסוק לו פסוקיהם. למה שאל מרדכי דוקא לשלש תינוקות, ומהו שייכותם של הפסוקים שציטטו להצלת ישראל מגזירת המן?
- הפסוק השלישי שציטטו התינוקות הינו "ועד זקנה אני הוא", וכן מצאנו כשברא הקב"ה את האדם וטענו המלאכים שאינו ראוי להבראות שמעשיו מקולקלים, השיבם הקב"ה "ועד זקנה אני הוא". למה נקטו דוקא המקרא הזה בשני מדרשים אלו?
- ברש"י פירש מה שכתוב "ועד זקנה וגו' אני אסבול ואמלט", דהכי קאמר, עבודה זרה אינה יכולה למלט משאה (של רעי, ע"ש ברישא דקרא), אבל הקב"ה סובל אחרים וממלט משאם. והוא תמוה מאד, איזה שבת יש בזה כלפי הקב"ה, וגם איזה גנאי מיוחד הוא לע"ז שאינה יכולה למלט משא הרעי שלה?
- מבואר בחז"ל שבתו של המן שפכה על ראשו גרף של רעי. ויל"ע, למה מצאנו דוקא עונש כזה אצל המן.

1. אסתור רבה פרשה ז' סי' ט"ז, וז"ל "ובשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן ויבא שמח הוא וכל בני חבורתו ופגעו במרדכי שהוא הולך לפניו, וראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר ורץ מרדכי אחריהם, וכשראה המן וכל חבורתו שהיה רץ מרדכי אחרי התינוקות הלכו אחרי מרדכי לדעת מה ישאל מרדכי מהם, כיון שהגיע מרדכי אצל התינוקות שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקיך א"ל (משלי ג') אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא, פתח השני ואמר אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדתי מבית הספר (ישעיה ח') עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל, פתח השלישי ואמר (ישעיהו מ"ו) ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט, כיון ששמע מרדכי כך שחק והיה שמח שמחה גדולה, אמר לו המן מה היא זאת השמחה ששמחת לדברי התינוקות הללו, אמר על בשורות טובות שבשוני שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו, מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות."

2. שמות פרק י"ז פסוק ח', וז"ל, "ויבא עמלק וילחם עם ישראל בַּרְפִּידִם."

ורש"י שם, וז"ל, "ויבא עמלק וגו'." סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי והוא נותן לו וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד אמר לו אותו הבן ראית את אבא, אמר לו אביו אינך יודע היכן אני השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו."

3. דברים פרק כ"ה פסוק י"ח, וז"ל, "אֲשֶׁר קָרַד בְּדָרְךָ וַיִּזְנֵב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ וְאַתָּה עֵינֶיךָ וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹקִים."

ורש"י שם, וז"ל, "אשר קרד בדרך." לשון קור וחוס, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכס ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנכוה הקרה אותה בפני אחרים."

4. במדבר פרק כ"א פסוקים א' - ג', וז"ל, "א. וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי.
ב. וידר ישראל נדר ליקנץ ויאמר אם נתן תתן את העם הזה בידי והחכמתי את עריהם.
ג. וישמע יקנץ בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה."

ורש"י שם פסוק א', וז"ל, "וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו' כדאיתא בראש השנה (דף ג) כו'.
יושב הנגב. זה עמלק שנאמר (במדבר יג) עמלק יושב בארץ הנגב, ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינן כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתן תתן את העם הזה בידי."

5. **אסתר רבה פרשה ז', וז"ל, "מיד אמר לון המן (לאחשוורוש ויועציו),** אלוך שטבע פרעה בים ועשה לישראל נסים וגבורות ששמעתם כבר הוא זקן ואינו יכול לעשות כלום, שכבר עלה נבוכדנצר והחריב ביתו, ושרף את היכלו, והגלה את ישראל ופזרן בין האומות, והיכן כחו וגבורתו שכבר הזקין, שנא' (תהלים צד) ויאמרו לא יראה קה ולא יבין אלקי יעקב, כיון שאמר להם כן כענין הזה מיד קבלו דבריו והסכימה דעתם לכלות את ישראל וכתבו אגרות וחתמו, וכן כתבו באותן אגרות, שלום לכם עד אין חקר, ידוע לכם שאדם אחד יש בינינו, ולא ממקומנו הוא, אלא מזרע המלוכה הוא ומזרעו של עמלק ומגדולי הדור הוא והמן שמו, ושאל ממנו שאלה קטנה וקלה על עם אחד אשר יש בינינו... ומרוב טובה שהיה להם מרדו באלקיהם ועוד שהזקין אותו אלוך שלהם ובא נבוכדנצר ושרף אותו בית שלהם והגלם מעל אדמתם והביאם בינינו."

6. קול אליהו אות קמ"א (על מגילת אסתר), וז"ל,

שעברה] כמו שאמר הכתוב על זה בפי תצא (דברים כה. יח) אשר קרד בדרך וגוי ר"ל שבא עליך פתאום דרך מקרה, ואתה לא הזמנת כנגדו ובכל זאת הצילנו הקב"ה אז מידו, וכמו שהצילנו אז כן יושיענו גם עתה. והשני אמר לו עוצו עצה ותופר הוא כנגד פעם הב', שהתחכמו אז והתיעצו לדבר בלשון כנען ולרמות את ישראל כדי שלא יכירום כנזכר לעיל, ובכל זאת הצילנו ה' מידם והופרה עצתם כן יושיענו גם עתה מידו. והתינוק השלישי אמר לו ועד זקנה אני הוא ועד שיבה וגוי, הוא נגד המן הרשע שאמר על הקב"ה שכבר הזקין כדאיתא במדרש רבה פרשה הנזכר למעלה שאמרו לו חכמי אומות העולם לך והתבונן במלכים הראשונים על שפשטו ידיהם בישראל מה עשה להם, כמו פרעה וסנחרב, מיד אמר להם המן, אלקים שטבע לפרעה בים ועשה לישראל נסים וגבורות ששמעתם כבר הוא זקן ואינו יכול לעשות כלום וכו' והיכן כוחו וגבורתו שכבר הזקין וכו' ע"ש לכן אמר לו התינוק השלישי ועד זקנה אני הוא ועד שיבה וגוי, ר"ל אעפ"י שאמר עלי כי אני זקן בכל זאת אני הוא ככחי אז כן כחי עתה כי אני ה' לא שניתני ואני אשא ואני אסבול ואמלט אתכם גם עתה מידו. (קהלת יצחק עה"ת בדרוש לפי זכור)."

"במדרש רבה (אסתר פ"ז סי' ט"ז), בשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן ראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר ורץ מרדכי אחריהם וכו' ע"ש, ויש להבין למה רמזו למרדכי שלשה פסוקים אלו שהם מכתובים ומנביאים, הלא כמה פסוקים יש בתורה המדברים בהצלת ישראל ומהצלחתן ומה התיחסות יש לפסוקים אלו דוקא.

ויש לומר דהענין הוא כן, משום דמצינו שלש פעמים שבא עמלק ימ"ש על ישראל, האחד בפי בשלח כתיב ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שמות יז. ח) ופעם השני הוא בפרשת חקת כאשר גוע אהרן כתיב וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל, (במדבר כא. א) ואיתא שם במדרש הובא גם ברש"י יושב הנגב זה עמלק וכו' ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען וכו' ע"ש, ופעם השלישי הוא המן ימ"ש נצר זדון מזרע עמלק, ועל שלש פעמים אלו רמזו לו למרדכי התינוקות בנבואותיהם הקטנות.

האחד אמר לו אל תירא מפחד פתאום, רמז לו על פעם הראשון שבא אז עמלק על ישראל בפתע פתאום, [ואף שהוא בלשון עתיד, הוא מפני שכן כתיב בקרא אבל הרמז היה על המעשה הזאת

7. **גמרא סנהדרין לח:** וז"ל, "אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת, אמר להם: רצונכם נעשה אדם בצלמנו? אמרו לפניו: רבונו של עולם, מה מעשיו? אמר להן: כך וכך מעשיו. אמרו לפניו:

רבונו של עולם (תהלים ח') מה אנוש כי תזכרנו וכן כת שניה. כת שלישית אמרו לפניו: רבונו של עולם, ראשונים שאמרו לפניך - מה הועילו? כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך - עשה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלן, אמרו לפניו: רבונו של עולם, לא יפה אמרו ראשונים לפניך? אמר להן: (ישעיהו מ"ו) ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל וגו'."

ומהרש"א בסנהדרין שם, וז"ל,

"בשעה שבקש כו' הוא מבואר, שאמרו בזה במדרש רבה בשעה שברא הקב"ה את האדם כו' נעשו המלאכים כתות כתות, חסד אומר יברא שעושה ג"ח ואמת אומר אל יברא שכולו שקר, צדק אומר יברא שעושה צדקות שלום אומר אל יברא שכולו קנאה וקטטה כו', והן הן הב' כתות מלאכי השרת אחת של אמת ואחת של שלום. וזה שכתוב שא"ל הקב"ה כך וכך מעשיו דהיינו גמילות חסדים וצדקה ואמרו לפניו רבש"ע מה אנוש כי תזכרנו, שהוא כולו שקר כמו דור אנוש עובדי ע"ז, ובן אדם כי תפקדנו, שהוא כולו קטטה כמו קין שהיה מתקוטט עם אחיו הבל והרגו."

ואמר שהושיט הקב"ה אצבעו ביניהם. אצבעותיו הן שבהן ברא את העולם כמ"ש כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך וגו', והן מדותיו שבהן ברא את העולם וזה שכתוב הושיט אצבעו ביניהם, דהיינו מדת גמילות חסדים שבו נברא העולם שנאמר עולם חסד יבנה, ובו שרף את הכיתות דהיינו

שנצחום במדתו החסד לברוא את העולם, והיא גמילות חסדים (של) כת שלישית שהסכימה לברוא עולם.

כיון שהגיע לאנשי דור המבול. שיהיה כולו קטטה, ודור הפלגה, שהיה כולו שקר, אמרו לא יפה אמרו ראשונים, שהן ב' כתות מלאכי השרת אמת ושלוש שנצחת אותן.

וא"ל עד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל וגו'. ר"ל עד יום מתן תורה שהיה הקב"ה כזקן מלא רחמים וכשיבה יושב בישיבה כמ"ש במדרשות, עד זמן ההוא אסבל תרעומתכם על בריאת האדם ושם תמצאו תשובה, כמ"ש בפרע"ק שהתרעמו מלאכים ג"כ בזה במתן תורה ואמרו מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם וגו' וא"ל הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה כו' א"ל תורה שאתה נותן מה כתיב בה אנכי וגו' שבת לא תשא לא תרצח וגו', שהתורה היא סבה לבריאות עולם שקיימוה ישראל, ודו"ק."

8. בראשית רבה פרשה ח' אות ה', וז"ל, "א"ר סימון בשעה שברא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא הדא הוא דכתיב (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך, תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח."

9. רש"י בראשית פרק ו' פסוק ד', וז"ל, "וגם אחרי כן. אף על פי שראו באבדן של דור אנוש, שעלה אוקיינוס והציף שליש העולם, לא נכנע דור המבול ללמוד מהם."

10. רש"י שמות פרק כ' פסוק ב', וז"ל, "דבר אחר, לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים, שנאמר (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, זו היתה לפניו בשעת השעבוד, וכעצם השמים, משנגאלו."

11. רש"י שיר השירים פרק ה' פסוק ט"ז ד"ה דודי צח, וז"ל, "צח ולבן, כשנראה בסיני נראה כזקן מורה הוראות, וכן בשבתו למשפט (דניאל ז) לבושיה כתלג חור ושער רישיה כעמר נקא."

12. גמרא שבת פח:, וז"ל, "אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים."

13. גמרא שבת פח., וז"ל, "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב (אסתר ט) קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר."

14. מגילת אסתר פרק ט' פסוק ל', וז"ל, "וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל הַיְהוּדִים אֶל שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וַיְמַאֵה מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת."

15. ציץ השדה (לרב יצחק אייזיק פראג), קונטרס דברי שלום ואמת - מופיע להלן בסוף הרשימה.

16. רש"י שמות פרק י"ז פסוק ט"ז, וז"ל, "כי יד על כס קה. ידו של הקב"ה הורמה ליšבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית, ומהו כס ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) האויב תמו חרבות לנצח, זהו עמלק שכתוב בו (עמוס ג) ועברתו שמרה נצח (תהלים שם), וערים נתשת אבד זכרם המה, מהו אומר אחריו וה' לעולם ישב, הרי השם שלם, כונן למשפט כסאו, הרי כסאו שלם."

17. גמרא מנחות כט:, וז"ל, "ומפני מה נברא העולם הזה בה"י? מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרוצה לצאת יצא; ומ"ט תליא כרעיה? דאי הדר בתשובה מעיילי ליה. וליעייל בהך! לא מסתייעא מילתא; כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב: (משלי ג') אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן? בא לטהר מסייעין אותו, בא לטמא פותחין לו. ומ"ט אית ליה תאגא? אמר הקב"ה: אם חוזר [בו] אני קושר לו קשר."

18. בראשית רבה פרשה י"ב אות י', וז"ל, "דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן בהבראם בה"א בראם, הוי העוה"ז נברא בה"א, ומה ה"א זה סתום מכל צדדיו ופתוח מלמטה רמז שכל המתים יורדים לשאול, והעוקץ שלו מלמעלה רמז שעתידים לעלות, והחלון הזה שמן הצד רמז לבעלי תשובה."

19. משאת כפי (לר' דוד קאהן) על הסידור חלק א', על תפילת עלינו לשבח - מופיע להלן בסוף הרשימה.

20. גמרא מגילה כה:, וז"ל, "אמר רב נחמן: כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא, דכתיב (ישעיהו מ"ו) כרע בל קרס נבו, וכתיב (ישעיהו מ"ו) קרסו כרעו יחדיו לא יכלו מלט משא וגוי."

21. ישעיה פרק מ"ו פסוקים א' - ד', וז"ל, "א כרע בל קרס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה. ב קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה. ג שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל העמסים מני בטן הנשאים מני רחם. ד ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט."

ורש"י שם, וז"ל, "כרע בל קורס נבו. אלהותיהם של בבל כרעו קרסו, לשון שחוק של עכו"ם הוא כמי שיש לו חולי מעים ואינו מספיק לישב על מושב בית הכסא עד שהוא נתרז. היו עצביהם. צלמי צורתם של בל ונבו היו לחיה ולבהמה, נדמו להיות כחיה וכבהמה שמזהימין ומלכלכין עצמן ברעי שלהם. נשואותיכם עמוסות משא. רעי שבמעיהם כבדות הם לעמוס כמשא לאדם עיף לפיכך קרסו כרעו יחדיו, הקריסה עם הכריעה.

לא יכלו מלט משא. להפליט הצואה שבמעיהם כשאר המוציאין כהוגן. ועד זקנה. אשר זקנתם וכלה כחכם שאין לכם זכות, אני הוא, ברחמי ובמדת טובי להושיעכם ולעמוס ולשאת למלט. לפי שאמר על יראתם שהיא נסבלת וגם משאה אינה יכולה למלט אמר אני הסובל אחרים ואת משאם אמלט."

22. נפש החיים שער ב' פרק ז', וז"ל,

"וכן בהיפך, המעשים אשר לא טובים ח"ו הם אל העולמות כענין המאכלים רעים אשר יתבאר ענינו ב"ה, וכמ"ש ברע"מ פ' אמור ד' צ"ט ב' וד' ק' ע"א, ז"ל, ביומא דר"ה נפיק יצחק בלחודוי וקרי לעשו לאטעמא ל"י תבשילין דכל עלמא כל חד כפום ארחוי כו' ושכיב על ערסי דדינא וקרי לעשו ואמר וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים כו', ויהי אך יצא כו' ועשו אחיו בא מצידו טעין טעוני מעובדי דעלמא ויעש גם הוא מטעמים חדיד לשניה למטען טענות כו', ויאמר יקום אבי יתער בדינוי ויאכל כמה עובדין בישין דכל עלמא כו'. ובתקונים ת"כ מ"ז ב' ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי מפקודין דעשה כו', ופקודין דל"ת פרנסה לס"מ למאן דעבר עליהו, ואלין הוה קריב עשו ליצחק ואמר ל"י יקום אבי ויאכל מציד בנו, וס"מ בגינייהו הוה קריב לשמאלא לאטעמא לקב"ה מחובין דבני דאינון מאכלין מרירן כו'. וברע"מ פ' פנחס רל"ב סוף ע"א, והוה לב לאו ארחוי כו' בעכירו דעובדין דעמי' אלא נקיט כל ברירו כו' וכל זכוון וכל עובדין טבין וכל ההוא עכירו וטנופין ולכלוכא דאינון עבדין בישין אנח לכבד, דאתמר ב"י עשו איש שעיר כו' ונשא השעיר עליו את כל עונותם. וכ"א עוד שם כענין זה בסוף העמוד ע"ש.

וכשם שמאכל הגוף כאשר אינו טוב ואינו מתקבל אל הגוף אינו זן וסועד את הגוף אלא נהפך בתוכו לפסולת וזוהמא וצואה, וגם הוא מתיש ומחליש את כל הגוף כי עי"ז אין הנפש מתפשט בתוכו כראוי ולפעמי' יחלה מזה, כן הענין שהמעשי אשר לא טובי ורצויי ח"ו המה נהפכים בתוך העולמות לפסולת ולכלוך כביכול, והוא התגברו' כחות הטומאה והקליפות, הרחמן יצילנו, שנקראי' קיא צואה כמאמרם ז"ל בפסוק צא תאמר לו (ישעיה ל'). וכן אמר ברע"מ פנחס בדף ל"ב הנ"ל וע"ש, ושם בפ' תצא רפ"ב א' שנקראת אשפה מטונפת וצואה, וכ"א בתקוני ת"ע קכ"ט א', ובז"ח בס"א פ' בראשית ו' ע"ג בפ' איכב' אטנפס שהוא הס"א מסאבא, ושם בפ' בהר ל"ט ע"ד ואין צואה אלא יצ"הר כו', ועי' בטע"מ להאריז"ל פ' יתרו בזה. וכן הוא מקום יניקתם בשרש העליון עי' בע"ח שער הארת המוחין פ"ה. וזה היה ג"כ ענין עבודת פעור, וכמ"ש במאמר התקוני הנ"ל ופקודין דל"ת פרנס' לס"מ למאן דעבר עליהו כו'. וזהו ענין הכתוב אם רחץ ה' את צואת בנות ציון. וז"ש בז"ח פ' אחרי ס"ט א' בענין ירבעם כד עבד תרי עגלי שאמר הקב"ה להמלאכים הרי כל שפע דהו' יחיב לכוון אתהפך לכוון בזוהמא.

וגורם בזה פגם וחולי וקלקול גדול ותשות כח ח"ו בהעולמו' לפי ענין ואופן המעשה ולפי מדרגתו בשורשו בהעולמות, כי אז באותן העולמות שאותן המעשי מגיעי' עדיהם אין

ההתפשטות והתחברות עצמותו ית' בהם על השלימו' האמיתי כראוי כפי כוונת רצונו ית', דלא שרי באתר פגים כל עוד אשר עדן חלאתה בתוכה ומצואתה לא רוחץ. ומאחר שכל העולמו' בכלל הם מקושרים ומיוחדי' כאחד ממילא גם כל העולמות מרגישים מעט במקצת מזה הפגם ואינם חוזרים לאיתן בריאותם ותקונם האמיתי כמקדם עד אשר יתרוקנו אלו כחות הטומאה ע"י קיבול האדם עונשו הראוי לו, וכמ"ש ברע"מ פנחס רל"ד סוף ע"א וריש ע"ב שם ע"ש, שע"ז ממילא מגו יגורשו וכרגע ספו תמו, ועי' לעיל בשער א', ואז ממילא מתרפא הפגם והקלקול של העולמות ונטהרים מחלאת זוהמתם וחוזרי' לתקונם הראשון, או ע"י התשובה שלימה אמיתית שמגיעת עד שורשה העליון הנקרא עולם התשוב' עלמא דחירו ונהירו עלאה דכלא, ומשם מתעורר ונמשך אור עליון קדוש אשר הוא מי מקוה טהרה לרחוץ ולטהר כל לכלוך פסולת כחות הטומאה, והם בטלים וכלים, והוא ענין הכתוב אם רחץ ד' את צואת בנות ציון, וכן וזרקתי עליכם מים טהורים וכו'.

הגהה: ובה יובן מאמרם ז"ל (מגילה כ"ה ע"ב) כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דע"ז דשריא דכתיב (ישעיה מ"ו) כרע בל קורס נבו כו' כי לא יכלו מלט משא, ולכאורה לפי"ז יפלא מאד סיפיה דהאי ענינא שם שסיים ואני אסבול ואמלט, ומעודי נפלאתי ע"ז.

ועפ"י דברינו אלה הוא מבואר למשכיל, כמש"ל שכל מה שאנו מדברים בו ית' הכל הוא רק מצד התחברותו יתברך להעולמות שמסודרים כולם כאחד כמראה דמות אדם כביכול בכל האברים והענייני' שבו ממש, וכל מעשי איש ישראל המה להעולמות כענין המזון לגוף, והמעשי אשר לא טובי ח"ו המה נהפכים בתוכם לכלוך וטינופת והם כחות הטומאה, זהו שאמר הכתוב שהע"ז אינה יכולה להתאפק ולסבול למלט ולהוציא כהוגן משא הזוהמא שמטמאים אותה אלא קרסו כרעו יחדיו כו', היינו שאין להם שום כח עצמיו' שיוכלו לגרש ולהוציא מאתם הזוהמי' מעצמם, לא כן הוא ית"ש נורא עלילי' כי תאחו במשפט ידו ואינו ממחר לשלוח ח"ו בפעם א' כל הכחות הדין והקליפות שהן הטינופות והלכלוך שנעשו בהעולמות המקבילים ומכוונים לאברי מבשלי האכילה שבאדם, כי היו מחריבין ח"ו את כל העולם, אלא שהוא נושאם וסובלם כביכול וממלטם מהעולמות כהוגן מעט מעט, לפעול הדין בעולם על ידי יסורין מעט מעט בהמשך זמן, כענין הכתוב (עמוס ג') רק אתכם ידעתי כו' ע"כ אפקוד עליכם את כל עונותיכם כידוע מאמרם ז"ל על זה (ע"ז דף ד' ע"א), עד שברבות הימים יתרוקן לכלוך הטינופת הם כחות הטומאה מהעולמות מכל וכל אחר שיוגמר קיבול עונשו

של האדם, כמ"ש בפנים שאחר גמר קיבול העונש
הם כלים מאליהם ואז יחזרו העולמות לאיתן

בריאותם ותקונם הראשון, והבן."

23. גמרא מגילה טז., וז"ל, "ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו. כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא, סברה: האי דרכיב - אבוה, והאי דמסגי קמיה - מרדכי. שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה. דלי עיניה וחזת דאבוה הוא, נפלה מאיגרא לארעא ומתה. והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך, אמר רב ששת: ששב לשקו ולתעניתו. והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, אבל - על בתו, וחפוי ראש - על שאירע לו."

15. ציץ השדה (לרב יצחק אייזיק פראג) על פורים, קונטרס דברי שלום ואמת

קעד ציץ מאמר ט השדה השדה דברי שלום ואמת קעה

[והוא מענין עוון דור המבול] ולפיכך בא עליהם עמלק, שהוא מעולם רצועת המרדות, מזומן בכל עת לפורענות, עד שתיקנן משה למידתן הראשונה, ואז חזרו ענני הכבוד למקומן, [וראה ברש"י ובדעת זקנים בסוף פרשת כי תצא (כ"ה י"ז), דלכן סמכה תורה פרשת עמלק לפרשת משקלות, שאם שקרת במשקלות לכן בא עמלק, והוא מתנחומא שם פיסקא ח'].

כלפי שתי המלחמות האלה שנלחם עמלק עם ישראל והצילם הקב"ה מידי, דיברו שני התינוקות הראשונים בנבואתן הקטנות, לומר, כמו שהצילם הקב"ה באותן שני הפעמים שבא עמלק, אחת על סילוף בדיעות ואחת על שחיתות במידות, כך ינצלו עכשיו מידיו של עמלק, שבא לכלותן על שני המכשלות האלה, השתחואה לצלמו של נבוכדנצר והנאה מסעודתו של אותו רשע, ועל גבי שני אלה, משמייע התינוק השלישי את הפסוק "ועד זקנה אני הוא", שקרא הקב"ה על דור המבול ודור הפלגה גם יחד, שהוא נושא אותן עד קבלת התורה, כך גם עכשיו מתקרבין ישראל לקבלת התורה מרצון, והיא השמחה ששמח מרדכי על הבשורות הטובות שנתבשר שלא יפחד מעצתו של המן.

יא) זה שאמר הכתוב "וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה" - מרדכי היהודי ואסתר המלכה שני המושיעים שעמדו לישראל באותה שעה חמורה, תיקנו ימי שמחה כפולים לאחר שניצולו מן הגזירה, ושלחו ספרים לכל מדינות מלכות אחשורוש "דברי שלום ואמת", כיון דהדר קיבלוה בימי אחשורוש, שקט הקטרוג של כתות המלאכים "אמת" ו"שלום", שכן התורה תביא את ישראל ל"שלום ואמת", שזהו תכלית בריאת העולם, בשביל התורה שיקיימוה ישראל.

י) והגיענו לביאורו של הגר"א לשתי הנבואות הקטנות הראשונות, שהתינוק הראשון שאמר "אל תירא מפחד פתאום", התיחס למלחמה הראשונה שבא עמלק להלחם עם ישראל ברפידים, והתנבא שכשם שעזרנו הקב"ה באותה מלחמה, כן יצילנו גם עכשיו מגזירת המן, והתינוק השני שאמר "עוצו עצה ותופר", התכוין למלחמת עמלק עם ישראל בדרך האתרים, ואמר, שכשם שהפר הקב"ה עצתם של העמלקים באותה מלחמה, כך יושיענו גם עתה מעצתו של המן.

פשר דבר זה נראה, כי המלחמה הראשונה של עמלק מיד כשיצאו ממצרים ובאו לרפידים (שמות י"ז ח'), סמכה הכתוב לפסוק שלפניו, שנאמר "על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' לאמור היש ה' בקרבנו אם אין". ומפרש רש"י (מן המדרש), שסמך פרשת מלחמת עמלק למקרא זה, לומר, תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים "היש ה' בקרבנו אם אין", חייכם, שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני, משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך וכו', פגע באדם אחד, אמר לו אותו הבן, ראית את אבא, אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ונשכו הכלב, ונמצינו למדין כי בואו של עמלק לרפידים, היתה בגין העדר האמת והאמונה באמרם "היש ה' בקרבנו אם אין", [והוא מענין עוון דור הפלגה], והתיקון באותה מלחמה, כתוב בפרשה "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים (משנה במסכת ראש השנה דף כ"ט ע"א).

המלחמה השנייה שהיתה בשנת הארבעים שהיו ישראל במדבר, כתוב בה (במדבר כ"א) "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי", ופירש"י, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות, והוא מגמ' תענית דף ט' ע"א: באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן וכו', מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו', חזרו בזכות משה. ענני הכבוד שבאו בזכותו של אהרן, נסתלקו כשמת אהרן, לפי שמידתו של אהרן בקומתה של ישראל היא מידת ה"שלום", כמו שמבאר רש"י הפסוק "ויבכו את אהרן כל בית ישראל", האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום, ומטיל אהבה בין בעלי מריבה. ונמצינו אומרים, כי כשמת אהרן, נתרופפה מידת ה"שלום",

19. משאת כפי (לר' דוד קאהן) על הסיפור חלק א', על תפילת עלינו לשבח

עלינו לשבח

יש נוהגים לומר שלשה פסוקים אחרי אמירת „עלינו“, והם: „אל תירא מפחד פתאום ומשאת רשעים כי תבא“ (משלי ג-כה), „עוצו עצה ותפר דברו דבר ולא יקום כי צמנו אל“ (ישעיה ח-י), „ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשאר ואני אסבל ואמלט“ (ישעיה מו-ד). בסידור עבודת ישראל (בער) כתב שפסוקים אלו נוספו לומר על פי ספר זכרון ציון ועפ"י הא דאיתא במדרש אסתר פ"ז שמרדכי פגע שלשה תינוקות יוצאים מבית רבן „אמר להם אמרו לי פסוקיכם פתח הראשון ואמר „אל תירא וגו'“ פתח השני ואמר „עוצו עצה וגו'“ פתח השלישי ואמר „ועד זקנה וגו'“ ושמה מרדכי כי בשורות טובות בשרוהו. וכתב שאם אינו יכול לומר הפסוקים אחר עלינו משום אמירת קדיש או שיר היחוד יאמרם קודם צאתו מבית הכנסת. כנראה שתפס שאמירת הפסוקים הן כמו סגולה לשמחה.

ולענ"ד דטעם אמירת פסוקים אלו הוא על פי מה שכתב הגר"א (הובא דבריו בדברי אליהו וקול אליהו למגילת אסתר) לבאר שמחת מרדכי, שהרי כמה פסוקים יש בתורה שמדברים בהצלת ישראל. וביאר שמצינו שלש פעמים שבא עמלק על ישראל, בפרשת בשלח (שמות יז-ח), ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, פעם שנייה בפרשת חקת (במדבר כא-א) „וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב וגו'“ ובמדרש איתא והובא גם ברש"י שם שזה עמלק ששינה לשונו לדבר בלשון כנען שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם ראו ישראל לבושיהם כלבוש עמלקים והתפללו סתם עיי"ש. ופעם שלישית הוא מעשה המן ויש רמז לשלש פעמים אלו בשלשה מקראות הנ"ל שבפעם הראשון בא פתאום כמו שאמר הכתוב (דברים כה-יח), „אשר קרך בדרך“ וע"ז כתוב „אל תירא מפחד פתאום וגו'“, וכנגד פעם שנייה שבא בדרך ערמה שהתחכמו והתיעצו בדבר כתיב „עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום וגו'“ [ויש להוסיף ד, דברו דבר ולא יקום] מרמז על זה שבאו בערמומיה ע"י שינוי בדיבור; ופעם שלישית שהמן אמר על הקב"ה שכבר הזקין כדאיתא במדרש רבה שאמרו לו חכמי האומות שילך ויתבונן במלכים הראשונים על שפשטו ידיהם בישראל מה עלתה להם ואמר להם המן שכבר הוא זקן ואינו יכול לעשות כלום שכבר עלה נבוכדנצר והחריב ביתו, וע"ז קאמר „ועד זקנה אני הוא וגו'“, עכת"ד של הגר"א.

ונראה דכיון שהתמצית של „עלינו לשבח“ הוא מה שיהיה לעתיד לבא ומסיים ב„והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד“ וכל זמן שעמלק בעולם אין השם שלם ומש"ה אמרינן הני קראי המורים על מחיית עמלק שאז יהיה ה' אחד ושמו אחד.